

на р. Марица, работят на нивите на по-заможните земевладелци. „... Ние не можем да живеем без да имаме крави, магаре, овце и кокошки. Такъв е нашият живот, това сме видели от баби, дядовци и така върви. Преди имахме много говеда, ама сега са по-малко, колкото да се прехранваме” (Футаджиите 2000: 5).

В първите десетилетия след Освобождението някои от установилите се с трайно местожителство цигани стават *собственици на земя*. Те закупуват земи от изселващите се турци. Научават се да я обработват и така осигуряват препитанието си. За циганско семейство, занимаващо се със зеленчукопроизводство, разказва “турски” циганин от Стара Загора. Той е кореняк гражданин, дядо му е налбантин, а баща му - калайджия. През 30-те год. и до края на 40-те год. на XX век семейството е собственик на 20 дка зеленчукови градини в м. “Райчо Петкови орехи”, на юг от града. В градинарската работа вземат участие всички от семейството, включително и четирите деца. Продукцията продават на едро - купуват я търговци с каруци на място или се кара на жп гарата. Допълнително семейството си изкарва за прехрана и с ходенето на “харман”^{*} в дома на един и същ “чорбаджия” в с. Средец, Старозагорско. Там всяко лято в продължение на 20 дни всички участват при вършитбата на зърното. Спят в дома му - “има място за всички”. Стават сутрин много рано (около 2 часа) и отиват на полето за снопи. Разпръскват ги на хармана и с впрягове от два вола и два коня започват да вършеят с дикани. Стопанинът и неговата челяд също се включват заедно с тях в работата. Стопанката се грижи за *прехраната* – храни всички по четири пъти на ден – закуска рано сутрин, обяд, закуска на „икиндия”, вечеря. След като приключи „хармана” *стопанинът* коли овца, изкарва три-четири бакъра червено вино и гощава групата за добре свършената работа. Разплащането става само с пари. Така *семейството* живее до края на 40-те год. на XX век, когато земята им е национализирана (Иванова, Кръстев 2006: 105).

През втората половина на XX век, по време на управлението на БКП, една от основните насоки в държавната политика към *циганското население* е тази за „приобщаването му към обществено полезен труд”. В изпълнение на тази задача Градските народни съвети *набелязват и конкретни мерки* за осигуряване на работни места в селското и горското *стопанство*, в занаятчийските кооперации. Оформят се няколко категории *циганско*

^{*} харман - жътва, вършене и прибиране на житни култури